

HACI BEKTAŞ VELİ

Araştırma Dergisi

BAHAR'2001/ 17

1. DÜNYA SAVAŞI'NDA ERZİNCAN CEPHESİ İLE İLGİLİ YENİ BELGELER, BALABANLILAR ve 3. ORDU ARASINDAKİ BAĞLANTI (1)

Vatan ÖZGÜL

(OCAK 1916-TEMMUZ 1916)

II. Meşrutiyet'le güçlenen İttihat ve Terakki Cemiyeti 11 Haziran 1913'te iktidara gelmiş, 1914 yılı sonlarında da Osmanlı 1. Dünya Savaşı'na sokulmuştu . 21 Ocak 1916 tarihli Elazığ Valisi Sabit Bey 'in göndermiş olduğu telgraftan Gül Ağa'nın, Erzincan Mücahid Birliği Tabur Kumandan Yardımcılığı'na getirilmiş olduğunu anlıyoruz. Et-nik-Sosyoloji açısından ve Dersim'de görev yapan bir bürokratin Dersimliler'e hitap şeklini görmek açısından oldukça ilgi çekici bir telgraftır. Vali Sabit Bey şöyle demektedir: "Erzincan Mücahid Birliği Tabur Kumandan Yardımcısı Halil Ağa'nın oğlu Gül Ağa:

Telgrafınızdan fevkalade memnun kaldım. Çanakkale zaferi gibi harikalar gösteren Osmanlılar'ın Kürtlük, Türklük, Araplık kahramanlıkları ve yiğitlikleri ile iftihar ediyoruz. Kafkas cephesinde ve Kürd ile Türklük'ün en bol bulunduğu bir mıntıkada alçak Ruslar'ı ezemeyecek, tepeleyemeyecek derecede bir yiğitlik gösterecek olursak, erkek gibi muhafaza edemediğimiz memleketimizde karı gibi ağlamak ve Çanakkale kahramanlarına karşı aciz ve aşağı bir mevkide kalmağa mahkum oluruz. Dersimliler'e lazım gelen tebligat ve korumayı yaptım. Onlarında sizin gibi fedakarlık göstereceklerine kaniyim. Haydi, var olunuz. Şeref ve yiğitliğinizle, namus ve haysiyetinizle alçak Moskofların'da, İngiliz ve Fransızlar gibi kafalarını ezerek Osmanlılık'ın en büyük temeli olan Kürtlük şerefini de yükseltiniz, muhterem hemşehrilerim ."

Bu telgrafın, Gül Ağa'nın Vali Sabit'e göndermiş olduğu bir telgraf üzerine gönderildiğini anlıyoruz. Görüldüğü üzere birçok imâlar bulunmaktadır. Her kesimden insanı etkileyebilecek bir yazım anlayışı hakim gibi gözüküyor. "Onların da sizin gibi fedakarlık göstereceklerine kaniyim" derken sanki Gül Ağa'dan Dersimliler'i örgütlemesi için çağrıda bulunuyor. "Osmanlılık'ın en büyük temeli olan Kürtlük şerefini de yükseltiniz" sözünden valinin, hemen hemen tüm Dersimliler'i Kürt olarak algıladığı kanısı uyanıyor.

Bir Kürt Milliyetçisi olduğunu vur-

gulayan ve tüm Dersimliler'i Kürt olarak nitelendiren Nuri DERSİMİ 'nin iddiasına göre Dersimliler 1. Dünya Savaşı'na katılmak istememişlerdi. 1915 yılının yaz mevsiminde Enver Paşa, Vali Sağıroğlu Sabit Bey aracılığıyla Dersim aşiretleri liderlerini Elazığ'a davet etmiş ancak Dersimliler bu daveti kabul etmemişti. Bazı Batı Dersimli aşiretler Vali Sabit'in ısrarları üzerine Enver ve Talat Paşa ile görüşme yapmışlardı . Burada bir çelişkinin var olduğunu söyleyebiliriz. Dersimli aşiretlerin 1. Dünya Savaşına katılmak istemediklerini ama sözde etik dışı davranan (kurnaz, hilebaz) bazı aşiret liderlerinin bu daveti kabul ettiklerini vurguluyor. Böylece normal şartlar altında kabul edilmemesi gereken bir olayı kabul ettiklerini îmâ ediyor. Balabanlılar 1910 yılında İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılmışlardı. Sonrasında da Ruslar'la mücadelede bulduklarını biliyoruz . 1. Dünya Savaşı 1914 yılında başlamıştı ve zaten hali hazırda savaşılıyordu. Böylesi bir daveti -en azından Balabanlılar gibi Ruslar'la mücadele eden aşiretlerin- kabul etmemesinde herhangi bir neden gözükmeyeceğini söyleyebiliriz. Nuri DERSİMİ'nin, taşıdığı kimlik ve bulunduğu durum itibarıyla olayları nesnel yorumlayamadığını düşünüyoruz. Nitekim Gül Ağa'ya Vali Sabit tarafından Ocak 1916'da gönderilen telgraf ve M. Şerif FIRAT'ın aktardıkları, en azından tüm Dersimliler'in bu görüş içinde olmadıklarını ortaya koymaktadır .

Balaban Aşireti reisi Gül Ağa'yı çok yakından tanıdığını iddia eden Nuri DERSİMİ , yine bir Kürt Aşireti lideri olarak gördüğü Gül Ağa için bir Kürt milliyetçisi olduğunu ve Kürt emelini gerçekleştirmesi için gizli girişim hazırlayan fedakar bir Kürt kahramanı olduğunu söylemektedir . Bu, ekler kısmında sunacağımız belgelerle, Balabanlılar'ın emik yaklaşımları ile ve kaynaklardaki bilgilerle zıt bir vurgudur. Balabanlılar emik olarak kendilerini Türk (Türkmen) olarak tanımlamaktadır. Kaynaklarda da Balabanlılar'ın, Dersim isyanlarına katıldığı konusunda hiçbir bilgi bulunmamaktadır .

Nuri DERSİMİ'nin niçin böyle yorumlar yaptığını bir anlam veremedik. Aynı konuyla ilgili olmasa da, Nuri DERSİMİ'nin çıkarımlarını irdeleme açısından Nejat BİRDOĞAN'ın bir eleştirisini burada yineleme gereğini duyuyoruz. Nejat BİRDOĞAN, Nuri DERSİMİ'nin Çelebi Cemalettin ile ilgili sözlerini değerlendirirken "Sözlü belgeler, yanlarında ayrıca birkaç tanık olmadıktan sonra pek kabul edilmez ." tâbirini kullanmış. Dolayısıyla sosyal olayları irdelerken yazılı kaynaklar ile emik yaklaşımları birarada değerlendirme gerekliliğini vurgulamış.

Bahsi geçen toplantı bazı Dersimli aşiret liderleri Vali Sabit, Enver ve Talat Paşa arasında gerçekleştirilmişti. Bu toplantıda Dersimliler'den bir kuvvet oluşturulması görüşü kabul edilmişti. Dersimliler'in Alevi olmasından dolayı

Dersimliler'i örgütleme amacıyla Çelebi Cemalettin Efendi'den yardım alınması kararı alınmıştı. Bunun üzerine Çelebi Erzincan'a gelmişti. Daha sonra oluşturduğu mücahid alayları ile Erzurum'daki mücadeleye katılmıştı. Şubat 1916'da Erzurum Ruslar'ın eline geçmiş sonrasında ise Çelebi Dersim'den ve Mücahid Birliği Başkanlığından ayrılıp Kırşehir'e geri dönmüştü .

O vakit, Erzincan'da 3. Ordu'nun başında Mahmut Kamil Paşa bulunmaktaydı. Ordusunun birçok temel ihtiyaçtan yoksun olduğunu başkomutanlığa bildirmiş hatta ordunun durumunu görmesi için Sadrazam Talat Paşa'yı cepheye davet etmişti. Ancak sonuçsuz kaldı. Durumu bizzat iletmek üzere İstanbul'a gitmiş, Erzurum savaşı başlamadan 10 gün önce görevine dönmüştü. Birkaç hafta sonra ise istifaya geçti. Yerine Trakya'daki 2. Ordu Komutanı Vehip Paşa atandı . Vehip Paşa 22 Şubat 1916'da göreve başladı . Bu sırada Ruslar İspir-Aşkale-Çat hattına kadar ilerlemişler, 1 Mart 1916'ya gelindiğinde ise Bitlis ve Muş'u, 8 Mart 1916'da Rize'yi almışlardı.

Çelebi Cemalettin Efendi'nin bıraktığı Mücahid Birliği'nin başına Balaban Aşireti lideri Gül Ağa'nın getirildiğini belgelerden anlıyoruz. Elimizdeki belgelere dayanarak en azından 1916 yılı Mart ayı başından itibaren Gül Ağa'nın Mücahid Birliği komutanlığı ile görevlendirildiğini görüyoruz . Özellikle Nisan ve Mayıs ayında yapılmış olan ya-

zışmalardan Mücahid Birliğinin 85. Tümene bağlı olduğunu anlıyoruz . Daha sonradan 29. Tümene bağlanmış olması Mücahid Birliği lideri Gül Ağa'nın, aynı dönemde Erzurum Valisi Tahsin tarafından Selepur (Tanyeri) Nahiyesi müdürlüğüne de atandığını anlıyoruz .

Mücahid Birliği kumandanı Balaban Aşireti Gül Ağa'ya, 3. Ordu Komutanı Vehip Paşa'nın güveninin arttığı ya da en azından mevcut güveninin devam ettiğini belgelerden görüyoruz. Vehip Paşa'nın gönderdiği 15 Mart 1916 tarihli vesikaya (belge) göre Gül Ağa, maiyetinde 20 asker ile devriye vazifesini gerçekleştirerek, kaçak ve bakaya durumundaki askerleri toplaması sırasında, gereken yardımın yapılması emrinin verildiğini anlıyoruz. Gül Ağa, Vehip tarafından adeta rütbeli bir subay gibi kollanıyor ve gerekli kapıların açılması için gerekli yazılar gönderiliyor . Bahsedilen 20 askerin, 16 Mart 1916 tarihli bir yazı ile Gül Ağa'ya teslim edildiği, maiyetindeki 2 süvari ile birlikte kolordu karargahına gitmeleri gerektiği bildirilmiştir . Bahsedilen özel izin, Gül Ağa komutasındaki Balabanlılar'ın Dersim çevresinde rahat hareket edebilmeleri için verilen bir izin olsa gerektir.

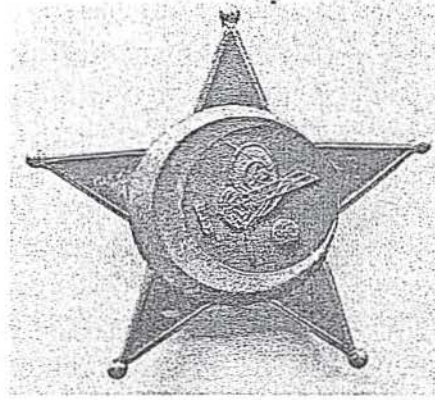
Yine Mart ayı içinde gönderilen bir yazı ile Vehip Paşa'nın Balabanlılar'a özel bir izin sağladığını, bu konuda herhangi bir engelle karşılaşılmaması için 9. Kolordu Askere Alma Başkanlığı'na bir yazı yazdığını görüyoruz . Yi-

ne aynı konuyla ilgili olarak Gül Ağa'ya teslim edilmek üzere kardeşi Mehmet Ağa'ya verilen 13 Nisan 1916 tarihli belgeden, o sırada Hınzoru (Pınarlıkaya) köyünde oturduklarını öğreniyoruz .

3. Ordu Komutanı Vehip Paşa, 2. Mıntıka Komutanı Yusuf İzzet Paşa'ya Tercan etrafındaki düşmana (Ruslar'a) taarruz edileceğini ve Tercan ile Tuzla suyuna bakan sırtların ele geçirilmesi emrini verdi. Bu arada Fırat'ın güneyinde iki tümen, ihtiyat süvari birliği ve gönüllü birlikleri vardı . Bu gönüllü birliği olarak tarif edilen birlik, Gül Ağa'nın da başında bulunduğu Mücahid Birliği olsa gerektir. Nitekim M.Serif FIRAT'da, Dersim'deki isyanın hemen sonrasındaki (Nisan 1916) olayı şöyle aktarıyor:

"Bu cephede Vehip Paşa'nın 3. Ordusu ile Balaban aşireti reisi Gül Ağa'nın 500 milisi vardı. Ahmet İzzet Paşa, Dersimliler'i harekete geçirmek için Hormek aşireti reisi Küçük Ağa'yı Dersim'e göndermiş, Küçük Ağa bir ay içinde Dersim ağalarından 24 aşiret reisini Gazik'te Ahmet İzzet Paşa'nın yanına getirip hükümete dehalet ettirmişti. Ahmet İzzet Paşa, Küçük Ağa'yı bir sadakat nişanı ile taltif ederek bütün Dersim ağalarına, ayrı ayrı hediyeler vermiştir . Nitekim 25 Haziran 1916'da Balabanlılar'a, 9. Kolordu Kumandanlığı tarafından savaş madalyası verilmiştir .

Mart ayı başında Bitlis'in alınması

üzerine Edirne'deki 16. Kolordu Komutanı Mustafa Kemal Bey (Atatürk) Diyarbakır'a gönderildi. Kendisi bu arada generalliğe yükselmişti. 5. ve 8. tümenler 16. kolordu kuruluşuna girdi. 19 Nisan 1916'da Van Gölü'nden Karadeniz'e kadar olan 3. Ordu cephesi üç mıntıka'ya ayrıldı.

1.Mıntıka: Van Gölü-Oğnut arası komutanı: Mustafa Kemal Paşa. Kuvveti: 16. Kolordu.

2.Mıntıka: Oğnut'tan Karasu'ya kadar. Komutanı: Yusuf İzzet Paşa: Kuvveti: 9. ve 10. Kolordu'lar.

3.Mıntıka: Karasu'dan Karadeniz'e kadar: Komutanı: Fevzi Paşa (ÇAKMAK). Kuvveti: 5. ve 11. Kolordu.

3. Ordu geniş bir cepheye yayılmış olduğundan Trakya'daki 2. Ordu Diyarbakır-Elazığ bölgesine nakledildi. 2. Ordu Komutanı Ahmet İzzet Paşa 26 Mayıs'ta Diyarbakır'a verildi ve 16. Kolordu 2. Ordu Komutanı emrine verildi . Böylece daha önce 3. Ordu Komutanı'nın emir ve komutasında olan 1.

mıntika (16. kolordu) 2. Ordu'ya verilmiş oldu. Bu olayın bazı karışıklıklara yol açtığı iddia edilmektedir .

Bu arada Nisan 1916'da Dersim'de yine ayaklanma oldu. Daha önceki olaylardan dolayı da bu bölgedeki aşiretlere karşı bir ön yargının varlığını iddia etmek pek yanlış olmaz. Rus işgali sırasındaki bu ayaklanma, elbetteki olayları daha da karıştıran bir rol oynamıştır diyebiliriz .

Mart-Mayıs 1916'da Karadeniz kıyısında, Çoruh ve Fırat vadisinde Ruslar'la savaş devam ediyordu. Bu esnada Balabanlılar Osmanlı ordusuyla birlikte mücadele veriyordu. Nisan-Mayıs aylarındaki yoğun yazışmalardan o anda savaşın şiddetinin arttığı anlaşılıyor. Tercan savaşı (Ruslar'ın iyice Erzincan'a yaklaşmış olması) kısacası tehlikenin artması üzerine gelişen olay sayısında da artışı tesbit etmek mümkün . Bu sırada Lazistan (O zamanlar Doğu Karadeniz cephesi böyle adlandırılmış) cephesinde, özellikle Bayburt'un kuzeyinde çarpışmalar devam ediyordu . Nisan ayı içinde Balabanlılar'ın Ruslar'a saldırı düzenlemiş olduklarını ancak bunu 3. Ordunun bilgisi dışında gerçekleştirmiş olduklarını görüyoruz . Rus tehlikesi ve gelişen olaylardan Mücahid Birliği Komutanı Gül Ağa, sık sık dikkatli olması konusunda uyarılıyor, çarpışmalar konusunda bilgilendiriliyor, Mücahid Komutanı olarak kendisine gerekli emirler veriliyor ve bazı konularda kendisinden yardım isteniyor-

du . Ek 41'de verilen kroki, 27 Mayıs günü itibariyle gönüllü (Mücahid) birliği ile diğer birliklerin konumlarını göstermektedir. 3. Ordu Komutanı Tuğgeneral Mehmet Vehip'in 21 Mayıs'ta Gül Ağa'ya gönderdiği yazıdan, birkaç gün içinde Ruslar'a taarruza geçileceği, bu yüzden aşireti ile birlikte kendisinin Fem 'e gelmesi gerektiği bildiriliyordu . Bahsedilen taaruz, Tercan Taarruzu olsa gerek . Ekler 42'de verilen kroki'de gösterilen cephede geniş çaplı bir taaruzun olduğu görülüyor. Gerekli askeri malzeme, ordu tarafından mücahid birliğine gönderiliyordu. Belirli konularda ilgili subaylar tarafından yazı ile emir ve direktifler gönderiliyor ve böylelikle koordinasyon sağlanmaya çalışılıyordu .

KISALTMALAR

a.g.e.	adı geçen eser
bkz.	bakınız
s.	sayfa

KAYNAKÇA

ALINTI YAPILAN KAYNAKLAR

1. KİTAPLAR:

BİRDOĞAN, Nejat, Çelebi Cemallettin Efendi'nin Savunması (Mudafaa), Berfin Yayınları, 2. Basım, İstanbul, Şubat 1996.

DERSİMİ, Nuri, Hatıratım, Doz Yayınları, İstanbul, Ekim 1997.

DERSİMİ, Nuri, Kürdistan Tarihinde Dersim, Doz Yayınları, İstanbul, Ekim 1997.

FIRAT, M. Şerif, Doğu İlleri ve Var- to Tarihi, Türk Kültürü Araştırma Enstü- tüsü Yayınları, 5. Baskı, Ankara 1983.

KAPLAN, Adem, Tanyeri Ağırırken, Erzincan İli Tanyeri Nahiyesi Kültür, Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği Yayını, 1. Basım, İstanbul, Ocak 1997.

ŞAHİN, Erdoğan, Erzincan Tarihi, Erzincan Hayra Hizmet ve Dayanışma Vakfı Yayını, Erzincan, 1987.

2. MAKALE, BELGELER ve DİĞER KAYNAKLAR:

Telgraf, mektup, vesika, vs.ler. Bunları Gül Ağa'nın torunu Müslüm GÜLŞEN'den temin ettik

1. Dünya Savaşında Erzincan ve Dolaylarında Cereyan Eden Türk-Rus Muharebeleri, Harp Akademileri Ko- mutanlığı Yayınları, İstanbul, Şubat 1982.

ÖZGÜL, Vatan, 19. Yüzyıl'dan Ön- ce Balaban Aşireti, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 14. Sayı, Ankara, Yaz 2000.

ÖZGÜL, Vatan, 1.Dünya Savaşı Öncesinde Balabanlılar, Osmanlı İm- peratorluğu ve İttihat-Terakki ile İlgili Bazı Belgeler, Hacı Bektaş Veli Araştır- ma Dergisi, 16. Sayı, Ankara, Kış 2001.

Not: Ekler 41 ve 42 "1. Dünya Sava- şında Erzincan ve Dolaylarında Cere-

yan Eden Türk-Rus Muharebeleri" adlı kitaptan alınmıştır.

EK 1

Elaziz

530/80

Telgraf Erzincan PTT damgası

8/H. 7/15 sıra

Erzincan'da Mücahidin Yeknasiye Tabur Kumandanı Vekili Halil Ağa zade Gülağa'ya.

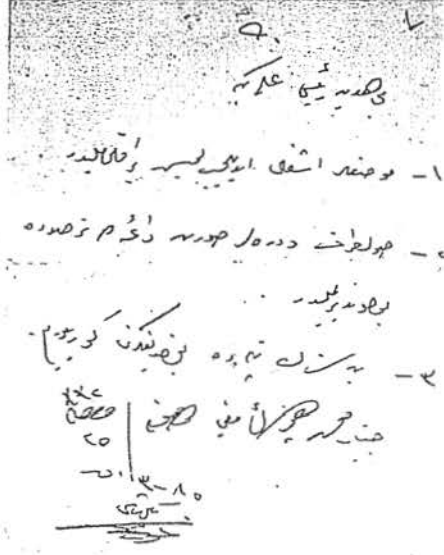
Telgrafınızdan fevkalade memnun kaldım. Çanakkale muzafferiyeti gibi harikalar gösteren Osmanlılar Kürtlük, Türklük, Arap'lık kahramanlıklarının celâdetleri ile iftihar ediyoruz. Kafkas cephesinde ve Kürt ile Türklük'ün en bol bulunduğu bir mıntıkada alçak Ruslar'ı ezemeyecek tepelemeyecek derecede bir celâdet göstermeyecek olursak, erkek gibi muhafaza edemedi- ğimiz memleketimizde karı gibi ağla-

mak ve Çanakkale kahramanlarına karşı mismir ve zelil bir mevkide kalmağa mahkûm oluruz. Dersimliler'e lazım gelen tebligat ve vikayeyi yaptım. Onların da sizin gibi fedakârlık göstereceklerine kâniyim. Haydi var olunuz. Şeref ve celâdetinizle namus ve haysiyetinizle alçak Moskoflar'ın da İngiliz ve Fransızlar gibi kafalarını ezerek Osmanlılık'ın en büyük rûknü olan Kürtlük şerefini de alâ ediniz muhterem hemşehrilerim.

8/Kânun-i Sâni/1331

Elaziz Valisi

Sabit

EK 2

Mücahidin Reisi Ali Bey'e

1) Mevziler işgal edilmeyip boş bırakılmalıdır.

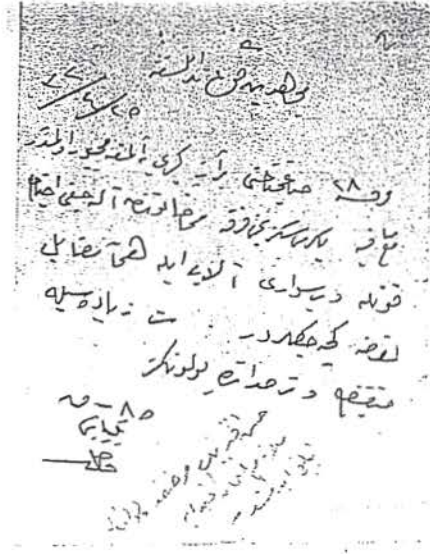
2) Sol taraf ve dereler suret-i dâime-de tarassutla bulundurulacaktır.

3) Ben sizin tepede bulunduğunuzu görüyorum.

Cenâb-i Hak muaffak buyursun

25 Şubat 1332

Binbaşı

EK 3

Mucahidin Kumandanlığına

28. fıkra sağ cenahını biraz geriye almaya mecbur olmuştur. Mamafî 28. fırka Memihatun? dan alacağım ihtiyat kuvvetle bir suvari alayı ile hemen mukabil geçeceklerdir. Siz ziyadesi ile muteyakkız ve tarasutta bulununuz.

85. fırka

Binbaşı Fazıl

EK 6

Gül Ali Bey'e

Sabahleyin bildirdiğim emir mucibince 20 piyadenin maiyetinizdeki 2 suvariye teslimen emrin vüruduyla beraber Ciğergöhte Kolordu Karargahına gönderilmesi ve hareketlerinin iş'arı ehemmiyetle tebliğ olunur.

3/3/1332

85. Fırka

Binbaşı Fazıl

EK 7

Erzincan Mutasarrıflığı

Tahrirat Müdüriyeti

Umumî:

Hususî:

Balaban Aşireti Reisi Gülağa'ya

Selepur nahiyesi müdüriyetine memuriyetiniz tensip ve icra ve muhasebe-i vilâyette tebligat ifâ edilmekle

müdüriyete ait vezâifin hüsn-ü ifâsına sarf-ı himmet etmenizi beyan ederim.

3/Mar/1332

Erzurum Valisi

Tahsin

EK 8

Şube:1

Ordu karargâhı

Kısım:2

30/3/1332

Selepür Nahiyesi Müdürü Gül Ağa'ya

Balaban aşiretine mensup silahlı efradı cem ve celbine tarafımdan mezunsunuz. Bu hususta size mümanaat olunmamasını 9. Kolordu Ahzi Asker Riyaseti'ne yazdım.

Üçüncü Ordu Kumandanı

Mirliva Mehmet Vehip

خطی مکتوب
سرموالاتی اغا زاوه محلی اقا
از آن محضر
سلاوه اولی که در فقه سنه ۱۳۰۰ ماز می کردی اقا معتمد دوریه
فرمانت منتهی شد که اولی در فرار دینا باشد در دست و عهدت کما
اورزده و طشور نکرند و در اولی در دست و عهدت کما
مردان ارشاد منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
ارضا کما محضر کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
از ای اولی در دست و عهدت کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما

EK 9

Hinzori

Gülabi Ağazade Halil ağa oğlu
Mehmet

305

Balâda künyesi muharrer nefer Sele-
pur nâhiyesi müdürü Gülağa maiyetin-
de devriye vazifesine mükellef olarak
fırar ve bakayatın derdest ve cemine
çalışmak üzere 9. Kolordu Ahzı Asker
Riyaseti'nin 31/Mart/1332 tarih ve 375
numaralı emri âlilerinde karar takibin-
de bulunacağından kimseler tarafından
mümanaat olunmaması için 29. Fırka
Kumandanlığı vekâletinin 31/Mart/
1332 tarihli emri üzerine işbu vesika
merkum yedine verilmiştir.

31/Mart/1332

Resmi Mühür

Askerlik Şubesi Mühürü

İmza : Tevfik

خطی مکتوب
آلایح در دست و عهدت کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
تضیه تا روزی آلام عموم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
یا ایله صورت ایلم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
یا ایله صورت ایلم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
ایشیه آفتاب حوز فرقت منتهی اولی در دست و عهدت کما
اولی در دست و عهدت کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
علیه است کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
دینا ایلم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما

EK 10

31/3/1332

Alayın dün gece kaybettiği zabıt
hakkındaki taktır-i senâverinizi aldım.
Umum mücahidin arkadaşlarıma be-
yân-i memnûniyet eylerim.

Yapılmış, tasavvur edilen baskın
hakkında fırkadan istifzan edilmiş, alı-
nan cevapta kumandanlığın emri olma-
dıkça baskın yapılmaması bildiriliyor.
Binaenaleyhden sarf-i nazar kıl-
manızı beyan ederim.

85. Fırka

Binbaşı Fazıl

خطی مکتوب
دینا ایلم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
تضیه تا روزی آلام عموم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
یا ایله صورت ایلم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
یا ایله صورت ایلم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
ایشیه آفتاب حوز فرقت منتهی اولی در دست و عهدت کما
اولی در دست و عهدت کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
علیه است کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما
دینا ایلم کما منتهی در فرار فقه منتهی اولی در دست و عهدت کما

EK 11

Müstaaceldir

Gül Ali Bey'e

1-2/4/1332

Kopandrok karyesi muhtarı Mehmed'in yanında misafir Ağvıran karyesi ahâlisinden birisi Bekir isminde ve diğeri de ihtiyar sakallı ki cem'an iki adam vardır. Bunları köyün muhtarı tanır. Gerek köyün muhtarı ve gerekse Ağvıran'lı iki adamı şimdi ve süratle benim yanıma gönderilmesi ehemmiyele mütemennâdır.

85. Fırka

Binbaşı Fazıl

Adı	Yaşı	Boy	Diğer Özellikler
...
...
...

EK 12

3/4/1332

Gül Ali Bey'e

Fırka Kumandanı bey mıntıkayı do-laşmak üzere buraya geleceğini bildiriyor ve zati âlinizin de şimdi Alay Karargahına gelmenizi emrediyorlar. Hâmili varaka ile hemen Alay Karargahı'na geliniz efendim.

85- Yaver

Kazım

EK 13

Gül Ali Bey'e

6/4/1332

Dün gece aşiretiniz tarafından düşmana baskın yapıldığı haber alındı. Baskın yapmak için bir taraftan emir alınmış mıdır? Bununla beraber baskının neticesinin neye mebnî olduğunun iş'arı mütemennâdır.

85. Fırka

Binbaşı Fazıl

EK 14

Balaban Aşireti Reisi Gül Ali Bey'e
Topçu Mevziinden

Sahra toplanının lüzumunda ilal-dı'ya gitmesini temin için 2100 rakımlı

tepeden Roşo'nun Komu, Dersimli'nin Komu, İlaldi istikametinden geçen yolu taşla işaretlemek ve bu husus bir an evvel temin üzere maiyet-i âlinizden 50 kadar neferin yarın bu hususta memur edilerek 85. Alay Karargahı civarına alessabah gönderilmesi Fırka Kumandanı beyin emirleri iktizâsındadır. Meskür efrat Topçu Mülazımı Mehmet Efendi'ye müracaat edeceklerdir.

29. Topçu Kumandanı

Binbaşı Fazıl

Handwritten Ottoman Turkish document, likely a military order or report, with a signature and date.

EK 15

9/4/1332

Taburlar Komutanlığı'na

Biavnihi Taala, Lazistan mıntıkasında 8/9 gecesi hareket-i taaruziyeye iptidar eden ordumuz akşamı meskür gece

Bayburt'un 34. km kadar şimali garbisindeki Limonsuyu Hanları'nın 10. km kadar Şimal ve Şimali şarkisindeki düşman mevaziinin Arpalı ve Güneki karayeleri arasındaki en müstahkem nukât-ı istinâdiyesinde süngü hücumu ile hüruc eylemiş ve düşmanın makhuren Sultan Murad Hanları ve Macur Dağı hattı istikametinde Şimale doğru çekilmekte bulunmuş ve düşmandan bir makinalı tüfek ve hayli esir alınmıştır.

Keyfiyetin efrad-ı askeriyyeye varıncaya kadar taamim ve tebliği beyan olunur.

29. Fırka Kumandanı

Kaymakam Bahattin

Mutaalasından sonra iâdesi mercûdur.

Kazım

Bir sureti alınarak ve icâbederse tebligat icrâ edilmesi.

Hüseyin

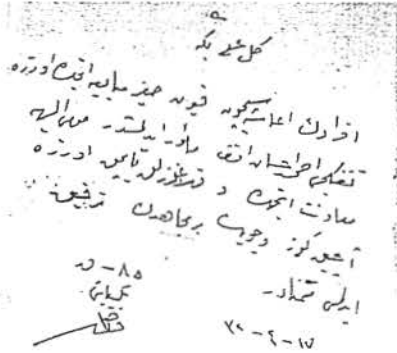
Handwritten Ottoman Turkish document, likely a military order or report, with a signature and date.

nen 100 kadar piyadesinin çiftliğin Şimalindeki dereden çıkararak 50 kadarının cadde üzerindeki siperlere ve mütebakisinin de kayalığın üzerinde bulunan düzlüklere ve mütebakisinin de kayalığın üzerinde bulunan düzlükteki siperlere girdiği alınan rapor üzerine anlaşmıştır.

Şu rapora nazaran düşmanın da cephenize baskın yapması ihtimaline mebni son derece müteyakkız ve hareket etmeniz sureti katiyede matluptur.

85. Fırka

Binbaşı Fazıl

محل خبر بک
افرادک اعلاست کوبه قنده عیند مایه اینج اوزره
تکلیف احضاره اتقه مراد ایلتد- مراد الح
معاتت انجوت و قشقرق له تاملر اوزره
آجعه کوز و جوب بر جاصک ترشیع
ایله تمیزد-
۱۷-۴-۱۲
۸۵-۳
فازل

EK 18

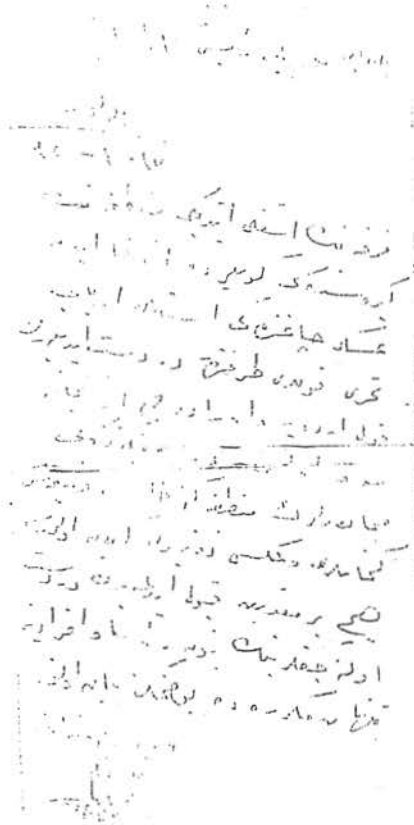
Gül Ali Bey'e

Efradın iâşesi için koyun, sığır mübayaa etmek üzere tüfenkçi Ahmet İhsan Efendi memur edinmiştir. Mumaileyhe muavenet etmek ve kılavuzluk yapmak üzere açıkgöz ve çevik bir mücahidin terfîk edilmesi mütemennâdır.

17/4/1332

85. Fırka

Binbaşı Fazıl

محل خبر بک
افرادک اعلاست کوبه قنده عیند مایه اینج اوزره
تکلیف احضاره اتقه مراد ایلتد- مراد الح
معاتت انجوت و قشقرق له تاملر اوزره
آجعه کوز و جوب بر جاصک ترشیع
ایله تمیزد-
۱۷-۴-۱۲
۸۵-۳
فازل

EK 19

Pelegöz

17/4/1332

Balaban Aşiret Reisi Gül Ağa'ya

Fırkanın işkal ettiği mıntıkanın gerisindeki köylerde ihtifa eden asker çağındaki estan-ı erbâb-ı taharri kolları tarafından derdest edilerek Kolordu'ya ve oradan da Erzincan'a sevk edilmektedir. Maiyetinizdeki mücahitlerin mıntıkanız haricine vesikasız gitmeleri ve aksi takdirde giden olursa hiç bir mazeret kabul edilmeyerek derdest olunacaklarının bütün rüesa ve efradı-

fuzen kolordu karargahına gönderildi.
İhtiramlarını taktim ederim.

18/4/1332

Fırka Yâveri

Mehmet Refik

سطل علی بے
۱۹-۶-۴۴
۱- بزرگوارم که در این شب زنده بماندیم و در
۲- جبهه ما که بسیار سختی را متحمل شدیم و
با همه سختی اولفند بی قوتی ایستادند و
و این ترتیب در تمام طول روز بود و
اینجا این دردی که عفوایت بر ما کرد و
ایله من از آن روز که در دست ما آمد
۱۱

EK 22

Gül Ali Bey'e

19/4/1332

1) Bugün düşman Mosap deresine
taaruz etmektedir.

2) Cephemizden de gece baskını
veya şafakla taaruz eylemesi muhtemel
olmakla gece fevkalade müteyakkız
bulunulması ve emniyet tertibatının da-
ha kuvvetli bulundurulması icâb eden
devriyeler çıkartılarak 28. Fırka ile sizin
aranızdaki dereyi taht-ı teminde.

11

سطل علی بے
مباحثه می بینم بوز و در این شب زنده بماندیم
فکره در برتته و در این شب زنده بماندیم
اولفند (تسار) درم. تفریحاً بزرگوارم که
شایان است. لزوم اهمیت این شب زنده بماندیم
تفتیح عفوایت بر ما کرد و این
اولفند که در این شب زنده بماندیم
۱۹-۶-۴۴

EK 23

Gül Ali Bey'e

Mücahidin zabitanından süvarî mü-
lazımı Abdülgânî Efendi mukaddema
hangi kıtada bulunmuştur ve şimdiye
kadar ne suretle taltif olunmuştur? (ni-
şan, kıdem, terfi) Bunların hangisiyle
mukafat edilmiştir? Lüzum ve ehemmi-
yetine mebnî suratle tahkiki ile keyfiye-
tin acilen iş'arımri kumandânî iktizâ-
sından olmakla arz olunur.

19/4/1332

85. Fırka Yâveri

Kazım Bey

۱۹/۴/۱۳۳۲
الحائره ای شیخ و ستمتک باقیه در
خطرات امری قره نرف خطن حواسن غایب
اولفند بیدرگنده و نزه در قهرتین اولفند
اولفند بوزیا - و سن این قره نرف بکرینه
- و سطرقتنه ترفیق اشتره - و یا حور
کوزیه و سطرقتن راضیه بکرینه
بک اعطاء اجتهاد - و یا حور
سطرقتن بکرینه - و یا حور
عصقات و عصبات یا علیه می سیک
۱۹/۴/۱۳۳۲

EK 24

Balaban Mıntıkası

Balaban Aşireti Riyasetine

19/4/1332

17/4/1332 günü Balaban Aşireti mıntıkasına iltica eden 2 şüpheli şahsın yanındaki diğer 2 refiklerinin ileri karakol hattımız civarında kayıp oldukları bildirilmekte ve nerede kaldıkları anlaşılmamakta olduğundan bunlar ya Rus ileri karakollarına geçerken Ruslar tarafından tevkif edilmişlerdir ve yahut götürülmeden mıntikanız dahilindeki köylerden birinde ihtifa etmişlerdir. Veya 28. Fırka mıntıkasına geçmişlerdir. Herhalde bunlar hakkında tahkikat ve tabikat icrası ile neticesinin beyanı matluptur.

29. Fırka Kumandanı

Bahattin

مباحثه پیرامون تلافی
۱- اردو مینک تشریح کرد کہ چونکہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۲- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۳- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۴- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۵- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۶- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۷- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۸- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۹- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں
۱۰- اردو مینک نے کہا کہ وہ تشریح کرنا چاہتے ہیں کہ
تو ہمیں اس کے ساتھ ساتھ دیکھنا ہے کہ وہ کیا کہتے ہیں

EK 25

Mücahidin Kumandanlığı'na

21/4/1332

1) Ordumuzun şu sıralardaki ahval-i hareketına dair düşmanın istihsal-i malumatına meydan verilmemesi ve yapılacak bir hareketin düşmandan mestur tutulması lâzımdır. Bundan başka cephemizdeki düşman kuvvetinin tespitini ve yapmak isteyeceği her nevi teşebbüsata karşı elde bulunan mevazi-i asliyenin katiyen müdafa ve muhafazası pek mühimdir.

2) Düşman cihetinden gelenlerin her kim olursa olsun efrattan hiç birisi ile ihtilat ettirilmeyerek gözleri bağlı olduğu halde mufassal jurnalleri ile alaya gönderilecektir.

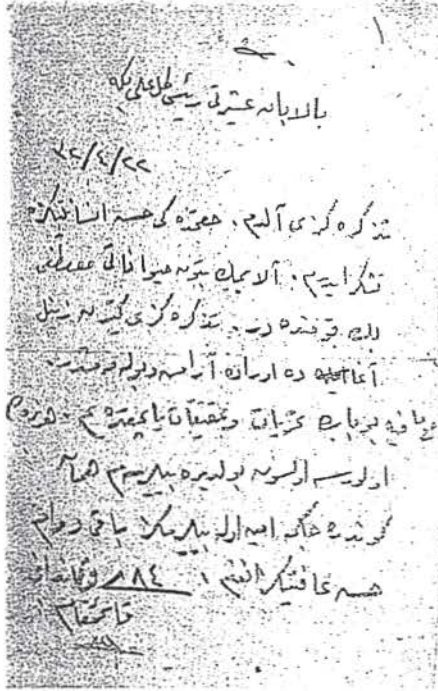
3) Düşmanla mülakat katiyen matluptur. Düşman tarafına geçmeye teşbüs edenler veya görülenler derhal itlaf edileceklerdir.

4) Cephemizdeki kıtaatımız 20/4 1332 günü düşmana yaptıkları bir bas-kın neticesinde iki makinalı tüfek ile ikisi bizim ve dördü Rus olmak üzere altı cebel topunun düşmandan iğtinam edildiği Kolordu Kumandanlığı'ndan bildirilmekle umum efrada tebliği

85. Fırka

Binbaşı Fazıl

Ayın 23. gününe mahsus kuvve-i umumiyenizin yarın alaya irsâli

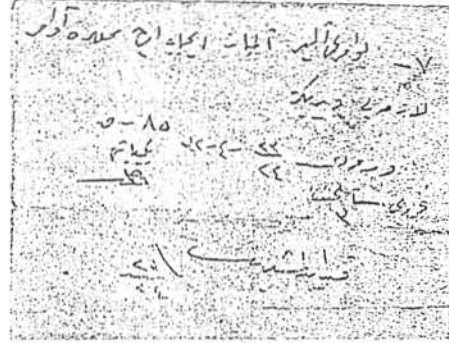
EK 26

Balaban Aşireti Reisi Gül Ali Bey'e
22/4/1332

Teskirenizi aldım. Hakkımdaki hüsn-i insâniyetinize teşekkür ederim. Alayımın bütün hayvanâtı Mustafa Bey tezkirenizi getiren Zeynel Ağâ da orada aramış ve bulamamıştır. Mâmâfih bu babda taharrivat ve tahkikat yapmaktayım. Her nerede olursa olsun buldurabilirsem hemen göndereceğime emin olabilirsiniz. Bâki devam-ı hüsn-i âfiyetiniz efendim.

84. Alay Kumandanı

Kaymakam Abdülgânî

EK 27

Mücahidin Kumandanı Ali Bey'e
23/4/1332

1) Düşman bugün 2550 rakımlı tepe ve fırkamız sağ cenahınızda faaliyet ve hilafı mutat ahval izhar etmiştir.

2) Kolordumuz bu gece feckalade müteyakkız bulunacak ve düşmanın her türlü teşebbüsünü azami şiddet ve metanetle karşılayarak ve lütuf ve hakla akım bırakacaktır.

3) İleri hatta bulunan kıtaatın behemahal uyanık bulunması ve ihtiyattaki kuvvetlerin munavebe ile uyacaktır.

4) İleri karakollar her zamandan ziyade müterakkip ve müteyakkız bulunacaklar ve devriyeler vasıtası ile kontrol edilecektir.

5) Ordunun sayir cephelerinde ceriyan etmekte olan ve kayı-i mühimmesnasında Fırkamız ve Alayımız bilim zabitan ve efradının azami derecede müteyakkız bulunmaları ve faali-

۹۰-
 قلمرو دولت اسلامی
 ۲۶/۴/۱۳۳۲

۱۲۰ محاربا افراد و بر حسب طریقه شماره
 دوازده نفره ایازم مساعدت ایندی که
 در آنجا بودند و در قریه کلمه بولاج اوزرک و
 اعلان حواری بکنندیم. بزرگ بی جور
 ندانم. آردا ملرله دمنده کوردو کیمانه
 کله سنانا مقاللا ایدر کلمه بعیت انه سنان
 این موقعتی بیاب خاندند. طایفه کیمانه

EK 30

Mücahidin Kumandanı Gül Bey'e

26/4/1332

120 muharip efrad bir cebel
 ibaret olan kuvvet ile size mu-
 avenet etmek için Kopandrok karyer-
 sinden gelen yolun üzerinde ve Topçu-
 lar Ağzılığı civarında bulunmaktayım.
 Sizin gibi cesur fedakar arkadaşlarımla
 düşmanın her türlü tecavüzatına metâ-
 netle mukabele edeceğimize Bîinâyey-
 tillâhi Taala eminim. Muvaffakiyet Ce-
 nab-ı Hak'tandır.

91. Kumandanı

Mehmet Kerim

۹۰-
 قلمرو دولت اسلامی
 ۲۶/۴/۱۳۳۲

۱- دشمن آغviran کویوندانده بجهت
 دره کرده بجهت بولاج اوزرک
 ایدر کلمه قوتله قاسم قلمناز قوتله
 ایدر آتله کورد ایدر کورت اعلاده
 قاتله. صبح و صهر حیات مرکز له
 صیغه بر ایناطه بولوندر. دقت قولاریزی
 ایدر سو-ه-ن قوتله اعلاده تیضع بولوندر
 ۸۵-ن
 ۸۶-ن
 قاتله

EK 31

Mücahidin Kumandanlığı'na

26/4/1332

1) Düşman Ağviran köyünün Şark
 yamaçlarındaki derelerden 1. Tabura
 baskın yapmak üzere ilerleyen kuvvet-
 lerine karşı kıtaatımız tarafından edilen
 ateşle tard edilmiş ve sükûnet iade kı-
 lınmıştır. Sağ ve sol cenahımızla sıkı
 bir irtibatta bulununuz. Ve keşif kolla-
 rınızı ileriye sürerek fevkalade müte-
 yakkız bulununuz.

85. Fırka Binbaşısı Fazıl

عبدالله بن محمد
مجاهدين كومانانليغي'نا
1- بعد ارده مخرجي حوره نوحه برنج چي بوز اهنين
2- رقتي دهلون ليلا لونه اتيلارده لاشه
3- عسكرك قوراناك تيار اورده لايي برون زان مانع
4- انكيسه اورده ورتد لي يمين انسه كوتد
5- دوزك اورده تيار لاشه اجه اوزون زريف انشايام
6- نطفه نده برانيسه اورده تيزر جيليه و اولت و
7- قوراناك ليلا سجه برانيسه روزنه تيار يوزي
8- رقتت تيار برانيسه و ساريسه فارسه روزنه تيار
9- عورمه قنجه ده لاشه اجه سونفت مينا اهنده
10- حوريناك حوريناك لاشه اجه حوريناك لاشه
11- رقتت اورده لاشه اجه رقتت اورده لاشه
12- رقتت اورده لاشه اجه رقتت اورده لاشه

EK 32
Mücahidin Kumandanlığı'na
26/4/1332

1) Evvelde sağ cenahnızda bulunan 1. Tabur muvazıfına düşman dehşetli ve bilâfâsıla bombardıman etmiş ise de lehilhamd askerimizin kahramanâne sebâtı üzerine hiçbir ferdin terk-i mevzî etmemesini gören düşman topçusu ateşi kesmiştir.

2) Dünkü gün size bizzat arazi üzerinde tefrik ettiğim mıntıkanın muhafazasını öteden beri mertlik ve kahramanlıklarını bildiğim mücahid efrâdının her suretle düşmanın şiddetli bombardımanlarına karşı merdâne sebat etmeleri suret-i kat'iyede talep ederim. Muvaffakiyet Cenab-ı Hak'tandır.

3) Sol cenahnızın ehemmiyetine mebnî dâimâ taht-ı tarassutta bulundularak 28. Fırka ile irtibat tesis ediniz ve sık sık rapor gönderiniz.

28. Fırka Binbaşısı Fazıl

مجاهدين كومانانليغي
26/4/1332
بازي چي بوز اهنين تاسيسه مانور اولدو ايشيه
قوت بوزي كيرد كيدو بر سجه اورده دور بوزون درج
كيري بوزون اورده سجه اهنه كير وكوندوت
نظر دفته دو- قوراناك - حق دوتد مينا اهنه
دهره بوز چي بوز اهنه تاسيسه اهنه اورده
بوز بوز اورده قوريناك اهنه بوز قوت كوزون رقت
لازوم - -
10-4-80

EK 33
Mücahidin Reisi Gül Ali Bey'e
26-27/4/1332

Bizim taburla irtibat tesisine memur olan Taşlık'taki kuvvet geceleri geri gidiyor. Şimdi oraya devriye gönderdim. Kimseyi bulamamış. Orasının ehemmiyeti gece ve gündüz nazar-i dikkatten dûr tutulmamalıdır. Hem derenin muhafazasını ve hemde bizim taburla irtibâtı tesis etmek üzere behemmahal oraya tefrik edilen kuvvetin gönderilmesi lâzımdır.

85-3. Fırka

Binbaşısı

مجاهدين كومانانليغي
26/4/1332
بازي چي بوز اهنين تاسيسه مانور اولدو ايشيه
قوت بوزي كيرد كيدو بر سجه اورده دور بوزون درج
كيري بوزون اورده سجه اهنه كير وكوندوت
نظر دفته دو- قوراناك - حق دوتد مينا اهنه
دهره بوز چي بوز اهنه تاسيسه اهنه اورده
بوز بوز اورده قوريناك اهنه بوز قوت كوزون رقت
لازوم - -
10-4-80

EK 34

Mücahidin Kumandanlığı'na

27/4/1332

Alay Kozviran sırtlarına çekilecektir. Askerimizi toplandıktan sonra sağ cenahınızda bulunan istihkam taburu çekildikten sonra istihkam taburunu takiben Elaldı tariki ile Kozviran sırtlarına geliniz.

85. Fırka

Binbaşı Fazıl

EK 35

3.Ordu Humayunu

Kumandanlığı Başlık

Damgası 8/3/1332

Balaban Aşireti Reisi Halil Ağazade
Gül Ağa'ya

Mahsusen ihdayı selam eylerim. Allah'ın lütuf ve keremi ile önümüzdeki Cuma günü düşmana taaruz edeceğimizden, eli silah tutan, cesur ve cen-

gaver aşiretinizle birlikte Perşembe ve yahut Çarşamba günü Fem'e geliniz. Ben orada sizlere intizar ediyorum. 8 Mayıs 1332

3.Ordu Kumandanı

Mirliva Mehmet Vehip

A handwritten document in Ottoman Turkish script, organized into a grid of approximately 4 columns and 8 rows. The text is written in a cursive style, with some words and numbers clearly visible within the grid cells.

EK 36

Gönüllü Reis Gül Bey'e

Düşman ilerledikçe mukavemet ile mevkiinde sebat etmekle gayret ediniz. Hem de düşman ahvalini tarassut ile elde edeceğiniz malumatı da bildirmeye himmet buyurunuz. Biz alacağımız emir üzerine hareket edeceğiz. Bittabi muntazır olduğumuz emirden sizi de haberdar edeceğiz.

18 Mayıs 1332

4/2 Alay Kumandanı

Kd. Yzb.

geceleyn gerek sizin ve gerekse bizim arkamız olmak ihtimali vardır. Cenab-ı Hak muhafaza buyursun. Sağ cenahtan bizimde bir gûnâ malumatımız yoktur. Bu babda malumat alınca hemen size de bildiririm. Selam.

Binbaşı

25 Haziran 1332EK 40

بالا ایدیه شیراز کما تصدیق
از تجارته سجا خاندان خود در روز
خلیل اعزازده محمد

بایری طغوری خردم حرابط مجاهد طاقند از صوم
ولایت از تجارته مرکز قضا سندن خلیل اعزازده محمد
دولت عالی حکام - روسه مجار سنده برار ایلی
سجاعت و غیره می کما به مدلیه سینه نظیفه اولی سینه
اشی و غیره اعطا خاندان - ۱۱ خرداد ۱۳۳۲
طغوری خردم در روز خاندانی

Balaban Aşireti Mücahidin'den Erzinçan Sancağının Hınzoru Karyesinde Halil Ağazâde Mehmet

29. Fırkaya merbut mücahid takımından Erzurum vilayetinin Erzinçan merkez kazasından Halil Ağazâde Mehmet, Devlet-i Aliye-i Osmaniye-Rusya muharebesinde ibraz eylediği secaat ve gayretine mebnî Muharebe

Madalyası ile taltif olunduğunu mübeyyin iş bu vesika ile kılınmıştır. 12 Haziran 1332

Dokuzuncu Kolordu Kumandanı

Şefik

